

378.147(082)

Т.78

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 4

**Трудова та професійна
підготовка молоді:
проблеми та шляхи
їх розв'язання**

Таким образом, основываясь на личном опыте преподавания, педагоги Павлоградского колледжа экономики и управления уверены, что контроль знаний на занятиях по курсу «Основы экономических знаний» – это важнейшая составляющая всего образовательного процесса.

Литература

1. Мнацаканян Л.И. Личность и оценочные способности старшеклассников. – М.: 1991.
2. Нисильчук А.С. Экономическое образование школьников. – М.: 1991.
3. Левченко Т.И. Современные дидактические концепции в образовании. – К.: 1995.
4. Падалка О.С., Нисимчук А.М., Смолюк И.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. – К.: Українська енциклопедія, 1995.

С.Л. Кучер

м. Кривий Ріг

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ В ГУРТКУ ДЕКОРАТИВНОЇ ТВОРЧОСТІ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ВЗАЄМОДІЇ

На теперішньому етапі розвитку нашої системи освіти найменш забезпеченою в методичному плані є галузь позашкільної освіти. Підручники, посібники створюються переважно для загальноосвітньої школи, професійної чи вищої освіти. Позашкільна ж педагогіка являє собою мало розроблену ланку педагогічної теорії, можливо у зв'язку з тим, що педагогічний процес в об'єднанні за інтересами майже не піддається формалізації.

Проте, практика свідчить, що позашкільний педагогічний процес має свої закономірності, принципи, закони. Тому виникає потреба в системному підході до наукового обґрунтування моделі освітнього процесу в позашкільному середовищі.

Участь в діяльності гуртків Центру дитячої творчості, "клубу школяра" не накладає сталих офіційних зобов'язань на вихованця. Ця умова, що робить неможливим авторитарний стиль відношень між педагогом і учнем, стає першою в ряді складових гуманістичного педагогічного процесу. На думку В.С. Пікельної, „Особливість сучасної педагогіки ... складається в тому, що результат педагогічних процесів безпосередньо залежить від його учасників. Йдеться і про педагогів, і про тих, хто навчається ... Йдеться і про нову педагогічну парадигму, яка здобула назву "Педагогіка співтворчості". (1, с. 9)

На наш погляд, побудова позашкільного освітньо-виховного процесу має бути зосереджена на принципах педагогіки взаємодії, педагогіки спілкування, "педагогіки співтворчості". Вона отримала широке визнання і підтримку в практиці передових педагогів на різних ланках освіти. Ця педагогічна теорія ґрунтується на принципах гуманістичної психології, розроблених Карлом Роджерсом. Названі принципи, перенесені в сферу позашкільної діяльності, могли б набути такого вигляду:

1. Педагог з достатньою повагою ставиться до вихованців і до самого себе, з вірою, що інші, як і він, можуть думати про себе, вчитися для себе.

Цей принцип має нагадувати організаторам дитячої творчості, що головна мета їх діяльності – комфорт для особистості дитини, а не погоня за результатами виставок і конкурсів.

2. Вихователь безсилий наодинці, тому його вплив – це взаємодія. Ця взаємодія повинна бути організована педагогом, щоб і вихованці, і їх батьки, і середовище однолітків почували відповідальність та прикладали зусилля до реалізації своєї програми, як і він сам.

3. Керівник гуртка дитячої творчості має бути свідомим і творчим у виборі змісту діяльності вихованців. Педагог надає навчальні матеріали, користуючись власними знаннями, досвідом, книгами, першоджерелами (досвідом майстрів), соціальним досвідом (потребами, попитом, модою).

4. Учень спільно з іншими будує свою програму навчання. Він обирає напрями власного навчання з повним усвідомленням за наслідки такого вибору. Щоб учень міг вибрати і спланувати, чому він хоче навчитися, він повинен набути певного досвіду при виготовленні простих виробів. Педагог може допомогти демонстрацією наочності, зразків, готових виробів майстрів, супроводжуючи її словесними методами.

5. Учень намагається сам оцінювати власний рівень вмінь (в цьому йому допомагають педагог та інші члени групи). Критерії оцінки розробляє керівник гуртка до кожного з видів виробів.

Одною з форм дитячих об'єднань за інтересами являються гуртки. Зміст їх роботи визначається інтересами дітей та рівнем їх знань та вмінь у певній сфері діяльності (технічно-конструкторській, художньо-творчій, дослідницькій). В позашкільні гуртки створюються на базі районних або міських Центрів дитячої творчості, Центрів позашкільної роботи та інших закладів. Новим підрозділом Центру дитячої творчості являється Мала академія (наук, мистецтва, народного

мистецтва), в програмі діяльності якої також є місце для гурткової роботи. Гурток – це одна із традиційних, простих форм організації позашкільної діяльності дітей та підлітків, із роботи в ньому доцільно починати справу підтримання і розвитку інтересів і талантів молоді.

Структура Малої академії народного мистецтва розподіляється по трьох рівнях навчання: перший – орієнтуючий, початковий (вихованці залучаються до занять у гуртках декоративної творчості, де вони можуть спробувати свої сили в різних видах народного мистецтва – вишиванні, писанкарстві, соломоплетінні, ручному килимоткацтві та ін.); другий рівень – основний, спеціалізуючий (школярі займаються за свідомо обраним профілем декоративно-прикладного відділення Малої академії народного мистецтва); третій рівень – вдосконалюючий, професіоналізуючий (на цьому рівні вихованці працюють з педагогами, майстрами індивідуально).

Зупинимося детальніше на організації творчої взаємодії на початковому рівні Малої академії народного мистецтва – в гуртках декоративно-прикладного напрямку. Діти, які бажають почати навчання у Малій академії народного мистецтва, мають можливість записатися у гурток, де займатимуться певним видом народного мистецтва, пізнаючи його ази. Одним із популярних серед них є “Декоративні вироби із соломки”.

Гурток такого змісту – не новина, оскільки сама техніка плетіння з природних матеріалів існує споконвічно у народів, що жили в Україні та інших країнах, де поширювалося хліборобство. Але народне мистецтво постійно відновлюється на нових витках, і в наш час золотисте сяйво виробів із соломки зачаровує погляд і міського жителя. Простота виконання, яскрава декоративність цих виробів привертають увагу дітей і підлітків і пробуджують бажання творити.

З перших днів перебування у гуртку вихованцю дають відчуття свою потрібність тут. Найперше – оточення і приміщенні повинно виглядати дружелюбно, створювати ситуацію неформальності. На цьому наголошує Н. Роджерс, американський психолог (2, с. 167). Утворюючи позитивну атмосферу продуктивного спілкування і спільної творчості, керівник гуртка забезпечує умови для самореалізації та зростання успішності особи учня. Принцип добровільності, на якому основана організація позашкільної діяльності дітей та молоді, надає вихованцю право і можливість усвідомити свою свободу у виборі шляхів саморозвитку, і, водночас, відчуття відповідальності перед собою та іншими за свій вибір.

Гуртки комплектуються за традиційною віковою періодизацією: молодші школярі – молодша група, підлітки –

середня група і т.д. І водночас ці групи являються різновіковими – в них займаються діти різного віку і з різним рівнем індивідуального розвитку. Індивідуальний підхід у позашкільному педагогічному процесі повинен бути закладений в програмах навчання, де передбачено активну участь вихованця у плануванні своєї діяльності і навчання. У навчальній програмі принципову роль відіграють ситуації вільного вибору, якими учень може скористуватися після оволодіння початковими прийомами обробки матеріалу і певної техніки.

В процесі діяльності гуртківців виникає багато ситуацій, якими можна скористатися для спонукання ініціативи дітей, надати можливість вільного вибору об'єкту художньо-творчої діяльності (при дотриманні техніки, що вивчається), або матеріалу в однаковому для всіх завданні, або відмінного в чомусь способу обробки тощо.

Риданова І.І. пропонує користуватися такими популярними технологіями, як “колективна творча справа”, організаційно-творча гра. Дослідник зазначає: “Групова робота в тимчасових об'єднаннях, що налічують від 2 до 5-7 школярів, дозволяє їм вступати в інтенсивне ділове спілкування, кооперувати зусилля в пошуках інформації, самостійному розв'язанні проблемних задач, долати міжособистісні протиріччя, що виникають”, (3, с.57-58).

Гуртківці бувають не в змозі реально оцінити свої можливості, іноді вибирають складний, непосильний виріб для виконання. Щоб не трапилося розчарування після закономірної невдачі, потрібна схема-алгоритм вивчення техніки. Така схема являється узагальненою, етапи розташовані послідовно від простого до складного виду робіт, а до кожного етапу подається перелік виробів або результатів роботи, на основі якого гуртківці роблять власний вибір. Спираючись на таку схему, діти легше орієнтуються в питанні “Що я вмю” і “Чого я хочу навчитися”.

Вироблення позитивної Я-концепції у дітей являється найголовнішою умовою прояву і розвитку їх здібностей і талантів. Для вироблення навичок самооцінки педагог пропонує дітям критерії, за якими позитивно оцінюється робота. При різних видах обробки матеріалу спільними можуть бути такі вимоги: охайність, точність в роботі, швидкість виконання, дотримання послідовності технологічних процесів, оригінальність, цілісність форми і змісту виробу, прояв зв'язку зі спадщиною і традиціями народного мистецтва тощо.

В гуртках декоративної творчості близько 70% навчального часу відводиться для практичної роботи. В процесі практичної діяльності вихованці не просто набувають вмінь та навичок, а

пізнають традиції свого народу, формуються як особистість. Педагогічна майстерність педагога-вихователя починається з високої культури спілкування з учнями, з уміння створити атмосферу комфорту для розкриття кожного і згуртування дитячого колективу в цій діяльності, з того професійного азарту, що здатен своєю силою запалити інтерес і привити смак до творення краси.

Література

1. Пикельна В.С. Творча співпраця – нова педагогічна парадигма вищої освіти. //Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. /Ред.кол. Т.І.Сущенко та ін. – Київ – Запоріжжя: Запорізький ін-т удосконалення вчителів, 2000. – Вип. 16. – С. 7-11.
2. Роджерс Н. Творчество как усиление себя //Вопросы психологи. – 1990. – № 1. – С. 164-168.
3. Рыданова И.И. Основы педагогики общения. – Мн.: Беларуская навука, 1998. – С. 319.

Ю.С. Коровкіна

м. Кривий Ріг

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ: ПОГЛЯД В ІСТОРІЮ

У системі повноцінного навчально-виховного процесу значне місце належить трудовому вихованню, адже Україна була, є і залишається країною з сільськогосподарським виробництвом. Традиції трудового виховання в Україні мають давнє коріння і є однією із складових нашої ментальності. Сьогодні, в зв'язку із зміною соціально-економічних відносин, коли земля може приватизуватися і передаватися в спадок, питання трудового виховання є більш значимим.

Праця відіграє важливу роль у розвитку світоглядної, культурної позиції людини взагалі, та людини як представника певної нації, зокрема. Трудове виховання – це складова частина культури народу. Культура, в свою чергу, це система духовних і матеріальних цінностей, що передаються від покоління до покоління.

В Україні склалася своя система виховання, яка враховує національні риси українського народу. Потребують відродження традиції козаків – мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі, примножувачів духовних скарбів рідного краю. Йдеться про відродження національних художніх ремесел, промислів, прикладних мистецтв.